

Nøgne kammerater

Om kropskultur i DDR

Af Anne Hemmingsen

Kropskulturen i det tidligere Østtyskland fungerede i to forskellige former: en officiel og en uofficiel. Den uofficielle var ukendt i vest, og det er denne kropskultur, der er interessant set i sammenhæng med årbogens tema: »Ud i det fri – sport, turisme og friluftsliv«.

Forudsætningen for at forstå den uofficielle kropskultur i Østtyskland er dog et kendskab til den officielle kropskultur. For det var den samme østtysker, der dyrkede de to diametralt modsatte kropskulturer. Kendskabet til den officielle krop sætter os derfor i stand til at se den uofficielle krop, som den pudsighed den fungerede med, set med vestens øjne, i det funktionelt orienterede kommunistiske samfund.

Den officielle kropskultur

Den officielle kropskultur var ikke forbundet med de normer og idealer for livsstilskroppen, som er dominerende i vest. Den var derimod præget af den nyttemoral, som gennemsyrede det østtyske enhedsparti SEDs politik. Kropskulturen var inkorporeret i den officielle østtyske samfundsopfattelse og blev opfattet som en kollektiv opgave, hvor målet var den fysiske fuldkommenhed hos den socialistiske personlighed (en lydige, hårdtarbejdende, sportsdyrkende arbejder og funktionær i DDR-staten). Denne form for kropskultur skal ses i lyset af den uløselige sammenhæng mellem arbejde og sundhed, som DDR-

samfundet skabte i dets evige stræben efter en øget styrke af produktionskræfterne. I DDR stod den samfundsmæssige nødvendighed i centrum – ikke mennesket. »Staat und Wirtschaft können nur dann funktionieren, wenn möglichst alle Mitglieder der sozialistischen Gesellschaft produktiv sind. Voraussetzung dazu ist ihre Gesundheit und Leistungskraft.«¹ Dette erhvervede man sig bedst – ifølge DDR-politikerne – ved at dyrke sport. Midlet til at nå det perfekte socialistiske samfund var den socialistiske personlighed.

DDR-regimet karakteriserede kropskulturen med ord som »nichtantagonistischer Klasseninhalt, Massencharakter, Leistungsfähigkeit, Wissenschaftlichkeit, Komplexität und Organisiertheit«.² Kropsopfattelsen var som alt andet i DDR legitimeret i den marxistisk-leninistiske ideologi, hvilket kom til udtryk i sport- og kropskulturmanifestet »Körperkultur und Sport in der DDR« fra 1982. Manifestet, som på én gang er en kodificering samt et altomfattende ideologisk program, definerer klart sportens placering og kroppens betydning i det socialistiske mønstersamfund. Her gøres det klart, at den udviklede socialistiske personlighed også er kendetegnet ved mangfoldig sportsudøvelse samt sportslig konkurrence. Idræt alene var lig den officielle kropskultur. Komplexiteten, som partidiktaturet karakteriserede kropskulturen ved, dækkede kun over et »komplekst« idrætsaktivitetsindhold.

Teorien holdt ikke i praksis. Reelt var der kun en meget lille gruppe af den voksne DDR-befolkning, der dyrkede idræt.³ De som dyrkede idræt fremstod som stålsatte, kæmpende kammerater. Deres idrætsudøvelse foregik som regel på eller i forbindelse med arbejdspladsen, hvor der var indrettet spartanske, kedelige lokaler til idrætsudøvelse. Idrætslivet blev dermed – når der ses bort fra eliteidrætsudøverne – en integreret del af arbejdslivet, præcis som børnehaver, butikker og underholdning i form af f.eks. omrejsende teatre var det. Ferielivet blev også administreret af arbejdspladsen eller fagforeningen og dermed partistaten. Arbejderne fra industriområderne i syd fik tildelt campingpladser eller pensionater i nord ved Østersøen. Her udspillede den anden kropskultur sig.

Den uofficielle kropskultur

Den uofficielle kropskultur var en modsætning til den officielle. Den officielle kropsopfattelse påvirkede naturligvis DDR-borgerens opfattelse af kroppen, men ikke i en sådan grad at den udgjorde den eneste kropsopfattelse, og dermed ikke i en sådan grad at den kunne spolere østtyskernes mod på frikropskulturen. Eller måske har den ensidige funktionalistiske påvirkning netop indirekte provokeret østtyskerne til at vende tilbage til de modernistiske og utopiske socialprojekter fra århundredeskiftet.

Frei Körper-Kultur (FKK), som frikropskulturen også omtales, udviklede sig fra en begyndende livsreformistisk bevægelse omkring år 1900 til en vidtgående organisation afgrænset til privat- og fritidsområdet under det 40 år lange kommunistiske regime. Historien om FKK er en historie om privatiseringen af ideologien, hvorved FKK med tiden gennemtrængte de

borgerlige grupperinger i frikropskulturen. Senere udviklede frikropskulturen sig til en »moderne« fritidsorganisation, som fungerede uden nogen som helst livsreformistiske elementer.

Frikropskulturen i Tyskland opstod i begyndelsen af dette århundrede som en del af en meget omfattende »livsreformbevægelse«, der allerede i midten af 1800-tallet påvirkede forskellige livsområder. Det skete via naturlægebevægelse, vegetarisme, jordreformbevægelse (fællesejendom), beklædningsreform (løstsiddende, afslørende tøj), afholdenhed fra alkohol og tobak, dyrkelse af det ungdommelige, friluftsgymnastik og vandreture samt nøgenbadning. Det var drømmen om et naturligt liv, en naturlig ernæring, drømmen om at finde Gud i sig selv.

Reformbevægelserne afspejlede sig blandt andet i kvinde- og ungdomsbevægelser. For eksempel hos Vandrefuglene var nøgenbadning et udtryk for en naturlig og simpel livsform. Alle bevægelserne udsprang fra borgerlige eller småborgerlige miljøer og havde en idealistisk grundholdning. Fremfor fornuften appellerede bevægelserne til folkets følelser og tro. Målet var politiske ændringer via reformer, ikke ved revolution. Livsreformen forstod de som en central selv-reform. Selvom alle disse reformbevægelser var under indflydelse af naturfilosofi, begrundede de fortrinsvis deres reformindstilling i medicinsk-hygienisk og funktionelle argumenter. Én af de mest radikale grupperinger blandt reformbevægelserne var formentlig nudismebevægelsen, som frikropskulturen blev kaldt i starten. Frikropskultur blev som begreb først benyttet efter 1. Verdenskrig som en afgrænsning fra den kommercielle nøgenkultur.

Den tidlige frikropskultur fremstod som en befrielsesbevægelse. En befrielse af

kroppen fra tøjets indsnøring som symboliserede tidens onde. Den nøgne krop skulle føre en kamp mod snerperi, dobbeltmoral og falsk skam. Nøgenheden skulle hjælpe frikropsdyrkerne tilbage til det egentlige, til naturen, det naturlige liv, til moral og sædelighed.

Forløberen til frikropskulturen var først og fremmest naturlægebevægelsen, hvor nøgenhed blev benyttet som terapiform, idet man mente, at sol- og vandbadning havde en helbredende virkning. En anden vigtig forløber var den tyske gymnastikbevægelse, Turn-bevægelsen, i F.L.Jahns tradition (1778-1851). Sportlig fitness, krops-træning og kropskontrol spillede i FKKs begyndelse en vigtig rolle og tjente til legitimering for omgangen med nøgenheden.

Arbejdersportens nøgenkultur

Samtidig med reformbevægelserne blev arbejderens Turn-bevægelsen organiseret som et modspil til den borgerlige gymnastik. Den skulle sammen med nøgenkulturbevægelsen hjælpe arbejderne af med den udbredte mindreværdsfølelse. Ideen var at gøre arbejderen stolt af sin krop, og dermed give ham mod til at vise og bruge den. I tråd med reformbevægelsernes modstand mod den borgerlige moralske indstilling til kvinders og mænds samvær og opfattelse af hinanden søgte arbejderturnbevægelsen at skabe et friere og dermed mere naturligt forhold mellem kønnene. Dette inkluderede et friere syn på seksualitet og stod i modsætning til det gængse religiøse synspunkt.⁴

Den nøgne krop i det tredje rige

Under nazismen var forholdet til den nøgne krop langt mindre entydigt end i Wei-

marperioden. Fra den 3.3.1933 (Hitler kom til magten den 30.1.1933) skulle frikropskulturen »... aufs schärfste zu überwachen und zu unterdrücken«. ⁵ Men i løbet af 30'erne tilpassede de forskellige FKK-grupper sig de nye sprogmanipulationer. I 1935 stod der f.eks. i Foto-årbogen, at fotografen skulle søge enhver inspiration som fremsprang spontant af racens dyb og dermed fange folkesjælens udtryk. Hermed var vejen banet til i 1939 at ophæve forbudet mod frikropskulturen, legitimeret som hjælp til borgeren til at blive solbrændt, velformet og få et forplantningssundt liv. Folk fra FKK kunne igen mødes legalt og have egne tidsskrifter.⁶ Fra 1940 kunne fotografier af nøgne personer atter indrages i bøger med den »rette« ideologi. Nu var censuren blevet træt, og nazistpartiet ønskede at hæve humøret i befolkningen.⁷

Allerede tidligere havde Leni Riefenstahls OL-film »Fest der Völker – Fest der Schönheit« fra Berlin 1936 dog indledt et toneangivende gennembrud. I stil med den nationalsocialistiske arkitekturs klassiske inspiration indledte Riefenstahl filmen med de kendte antikke statuer af begge køn, som overblændet langsomt gled over i billeder af atletiske nøgne kvinder og mænd – som om kunstværkerne pludselig blev vækket til live. »Fest der Völker – Fest der Schönheit« var en naturalisering af den ideale racerene krop, som samtidig var en idealisering af naturen.⁸

Den frie kropskultur i DDR

I 50'erne stemte billedet af tyskerne i øst og vest stort set endnu overens med hensyn til sex og erotik. Det var prøjsisk, hæderligt og rent. I øst blev FKK'en forbudt, mens man i vest i Forbundsdagen debatterede konflikten mellem personlig frihedsret og beskyttelse af de unge mod nøgen-

kulturen.⁹ I 1953 resulterede debatten i vest i oprettelsen af Forbundsklagenævnet for ungdomsskadelige skrivelser. Især den katolske kirke og de kristelige partier var aktive i debatten. I Østtyskland betød et »fejltrin« begået af en parti-kammerat, at partiforsamlingen irettesatte vedkommende.

Med studenteroprøret i vest i slutningen af 1960'erne ændredes forholdet til den nøgne krop igen. Men i øst værgede muren hurtigt for vestens »skadelige påvirkning«. I 1970'erne og 80'erne stablede de vestlige pornomagasiner som f.eks. Playboy og Praline sig op ved grænseovergangene. Der blev ikke skelnet mellem billederne og litteraturens forskellige art: »Erotisches von drüben sollte nicht unters Volk.«¹⁰ Alligevel skete der en udvikling imod et friere forhold til kroppen også i DDR. Det startede i 1960erne med et SED-kommu-

Fig. 1.

niqué der ville imødekomme ungdommen med henvisning til deres tillid og ansvarsfølelse. Kommunikéet blev, skriver Backmann, opfattet totalt – også erotisk og seksuelt. Regimet foretog dog ofte endnu i 1970'erne værelseskontrol på f.eks. kollegier. Men den moralske løftede pegefingert fik mindre og mindre betydning.

Efter lidt betænkeligheder i republikkens første år fulgte store dele af befolkningen – til trods for forbudet – den tidligere progressive arbejderbevægelse og reformbevægelsernes tradition med nøgenbadning ved Østersøen samt de indlandske søer. Udover den historiske tradition har frikropskulturen i vest naturligvis også spillet en betydelig rolle for de mange nye – og gamle – frikropsdyrkere. FKK-strandene blev nu nærmest overskyldt af nøgne sol- og badegæster. Ud af en lille gruppe uindhyllede soltilbedere blev der i løbet af 1960'erne – midt i den eksisterende socialisme – skabt en massebevægelse af frikropsdyrkere. FKK blev DDR-befolkningens foretrukne strandkultur, men også en betydende feriekultur. Der kom specielle FKK-campingpladser, og i slutningen af 1980erne blev der udgivet særlige FKK-camping- og strandguider.

Langs kysten og baglandet ejede, som nævnt, fagforeningerne hoteller og pensionater til medlemmerne. Frikropskulturen var helt åben og fandt sin plads lige nedenfor de pågældende hoteller tæt ved veje og bebyggelse. Store nummererede parkeringspladser var udgangspunktet for det FKK-badeliv, der udfoldede sig med centrum i et lavt vindsejl.¹¹ Ved badebyerne herskede den tyske strandkurvskultur til begge sider af stranden, men længere ude var de tekstilfrie zoner. FKK eksisterede således i bedste velgående i DDR til trods for dens forskellighed fra den officielle utilitaristiske kropsopfattelse.

Kroppens kulturelle repræsentation gennem fotografiet

Partistatens officielle holdning til kroppen var legitimeret i den marxistisk-leninistiske ideologi og som sådan meget funktionel præget. Det var derfor især i en kropssociologisk sammenhæng opsigtsvækkende, da det østtyske tidsskrift *Das Magazin*, efter en opfordring til læserne om at indsende privatfotos fra 40 års sovekammerliv under DDR-regimet, i efteråret 1993 kunne offentliggøre knap 200 fotografier på en udstilling i Berlin, under titlen »Die nackte Republik«.¹² Fotografierne, der samtidig blev gengivet i et udstillingskatalog med samme titel, fortalte om en anden og uofficiel holdning til kroppen. En del af fotografierne er taget på FKK-strande og -campingpladser. Andre er fra den mere private sfære, fra hjemmets (eller havens) fire vægge, eller fra øde steder hvor fotograferingen har kunnet finde uforstyrret sted.

Fælles for fotografierne er, at de afspejler den uofficielle frie holdning til den nøgne krop – set i kontrast til partidiktaturets funktionalistiske. Fælles er også – set med vestlige øjne – den naive ekshibitionisme og uskyldige erotik, som fotografierne vidner om. Med et vestligt syn gengiver de ikke-idealkoppe.

Mere end nogen anden kunstart gengiver fotografiet en umiddelbar tilstedeværelse og kan som sådan fungere som et tilstedeværelsesbevis. Som det gælder for alle former for repræsentation, ligger fotografiets betydning i bekræftelsen af det, det forestiller; af »det der har været«.¹³ Fotografierne fra *Die nackte Republik*-kataloget er dermed en kilde til den uofficielle østtyske kropskultur.

Forbudet i DDR mod den vestlige erotik og pornografi gav plads og efterspørgsel til

amatørfotografier. I forskellige fotoklubber var der talrige amatørfotografer, som var kyndige i nøgenstudier. Mellem de lokale og centrale nøgen pleinairs fremkom der fotografier, som blev vist frem på små udstillinger, og nu og da også blev offentliggjort i *Magazin*. Fritidsfotograferne balancerede mellem forskellige forbudsparagraffer, §124: Erregung öffentlichen Ärgernisses, §125: Pornographie og §146: Verbreitung von Schmutz- und Schund-Erzeugnissen. Kunne disse love ikke bruges, kunne et foto altid forvises til de dunkle arkiver for ikke at stemme overens med det socialistiske grundprincip for etik og moral.¹⁴

I 1979 skete der imidlertid et gennembrud med Potsdam'er fotoklubbens udstilling med den mæglende titel »Akt und Landschaft«. I 1985 kom den officielle blåstempling, idet en tilsvarende udstilling blev åbnet i overværelse af en SED-amtssekretær. I slutningen af DDR-perioden kunne man endog finde halvlegale amatørstrippere i show-business over hele landet.

Fotografierne fra Die nackte Republik

Fotografierne fra »Die nackte Republik«-udstillingen er naturligvis hver især helt specielle. Men overordnet kan de alle kategoriseres som erotiske amatørfotografier. De er erotiske, fordi de virkede erotiske på – ihvertfald dele – af DDR-befolkningen. Det afgørende er, at det er i den østeuropæiske samfundstype, at billederne kan kategoriseres sådan. I andre samfundstyper vil de virke anderledes.

Fotografierne er produktet af handlinger, der balancerer på grænsen mellem det lovlige og ulovlige. De er en afspejling af befolkningens holdning og opfattelse af

Fig. 2.

kroppen, og de illustrerer til trods for nøgenheden et ikke-forbrugssamfund. De få beklædningsstykker som nogle af »modellerne« er iført, skoene, brillerne, frisurerne og den »billige« sminke afspejler tilsammen et beklædningsregime, som ikke er præget af et forbrugssamfunds enorme udbud. De fotograferedes fremtoning vidner ligeledes om et samfund, som ikke har en normativ opfattelse af, hvordan kroppen bør fremtone, også på fotografier. Eller sagt med andre ord; fremtoningsregimet afslører ikke en kontrol af æstetisk karakter, som vi kender den i vestens radikalt moderne samfundstype. »Die nackte Republik« gengiver både manden med æbleformen og uspændstige overarme samt kvinden med pæreformen og de flade bryster. Begge parter er ofte ovenikøbet almindelig bleg-farvede. Også iscenesættel-

sernes virkemidler, interiøret på indendørs- og ikke mindst Trabiene og Ladaerne på udendørsfotografierne, giver stof til den kulturhistoriske viden. Fælles giver det – som tidligere nævnt set med vestlige øjne – indtryk af en naiv ekshibitionisme og en uskyldig erotik. Og til forskel fra den kommercielle rutine, som det radikalt moderne samfunds fotorepræsentation af den nøgne krop afspejler, gengiver den nøgne DDR-krop glæden og lysten ved at posere og fotografere. Fotografierne giver ligeledes indtryk af, hvordan DDR-borgeren på dette område af livet valgte en egen vej at gå. Graden af socialistisk personlighed har for de involverede personer nået grænsen her ved livets intime sfære. Og netop fotografierne repræsenterer den anden DDR-kropskultur.

Fotografierne kommer med modellens

»afsløring« af samfundstypen til at fungere som dokumentation på kroppens uadskillelighed fra samfundets kultur. De her repræsenterede kroppe omgik samfundets officielle teoretiske normer for kroppen. De forblev private, måske af manglende lyst til offentliggørelse måske af angst for stasikontrollen (muligvis har enkelte tidligere været offentliggjort i Magazin). Fotografierne gjorde det muligt for modellen at betragte sig selv som en anden end den officielle socialistiske person. Heri ligger der en frihedsoplevelse. Ikke nødvendigvis forstået som revolutionstrang, men blot en følelse af frihed fra en ikke alt for spændende hverdag. Modellen bestemmer selv, hvordan hun gerne vil fremstå, og hun forsøger at forme sig til det billede, som hun tror ægtemanden, kæresten eller hvem fotografen nu måtte være, ønsker at skabe. Senere i processen har model og fotograf sammen kunne forholde sig til den kulturelle konstruktion, som de havde skabt. En søgen efter en nøgen krop med andre – mindre begrænsede – udfoldelsesmuligheder end det officielle samfunds. Denne søgen kan tolkes som en frihedstrang til at lade kroppen genvinde en (tidligere tids) legal, naturlighed. Og den kan tolkes som en trang til at tildele den legemlige del af den sociale krop (netværket af biologiske og kulturelle dimensioner) en større betydning for selvidentiteten, end det officielle liv gav mulighed for.

Da den nøgne krop officielt var forbudt eller i bedste fald negligeret i det østtyske samfund, var der fra samfundets side ikke, som i det radikalt moderne samfund, normer for den. Derfor kunne den »kun« være sig selv, den rene nøgne krop. Vi præsenteres – til trods for FKK'ens uskrivne fremtoningsnormer – for en samfundsnormfri krop, og derfor virker den usofistikeret og mere autentisk end den vestlige fotore-

præsenterede krop. FKK-kroppen var netop i kraft af sin FKK-position fri af de SED-skabte normer, og her har vel den største frihedsoplevelse været for DDR-borgeren, der i det officielle liv var underlagt normer og regler for stort set alle praktiser. Friheden i frikropskulturen blev følt på kroppen, og skal derfor ses som forskellig fra intellektuel frihed.

Set fra det radikalt moderne samfunds synsvinkel afspejler »Die nackte Republik«, hvad vi i vesten på vores kroppes vegne har givet afkald på. Disse nøgenfotos overskrider den grænse, som det radikalt moderne samfund omhyggeligt oprettholder mellem det offentlige kropsselv og det private. Ved at indsende fotografierne fra privatsfæren til offentliggørelse, tillader indsenderne en sammensmeltning mellem den offentlige og private sfære. Samtidig er der med offentliggørelsen af fotografierne sket et møde mellem det helt private og den »globale« mediekultur. Skal man tale om billederne som led i et oprør, er det i selve offentliggørelsen. Måske ønskede fotoindsenderne med denne offentlige udstilling af det private selv at vise det andet DDR-liv. Måske ville de dermed gøre modstand mod den vestlige fordom om DDR-livet som det DDR-funktionalistiske og kedelige liv. De viste ihvertfald hermed den anden DDR-krop.

Frikropskulturens betydning for det østtyske samfund

Hvorfor FKK var så populært i DDR, og hvorfor partistatsdiktaturet tillod denne uofficielle kropskultur kan naturligvis diskuteres. Her skal blot nævnes nogle muligheder, der kan have haft indflydelse. Først og fremmest vidste magthaverne, at der ikke fandtes påviselig »karakterskade« hos FKK'erne. De var – til trods for dyr-

kelsen af den nøgne krop – gode socialistiske samfundsborgere. Og ved at se igenem fingrene med frikropskulturen gav partistatsdiktaturet desuden befolkningen en tiltrængt mulighed for adspredelse fra dagligdagens tristhed. En tristhed omgivet af kommunismens tarvelige og menneskefjendske betonarkitektur, der omgav både arbejdet og hjemmet. FKK'en kan ses som en ventil i det funktionalistiske DDR. Og måske undgik regimet derved, at fritiden ellers blev brugt til at tænke kritisk over samfundets styringsmekanismer. I det øst-europæiske samfund kunne en organiseret fritid kun tilbringes i mere eller mindre marxistisk-leninistiske legitimerede kulturudbud. Det er dog mest sandsynligt, at staten simpelthen opgav at gribe ind overfor det harmløse og ikke-statstruende massefænomen. Befolkningen badede ikke nøgne eller tog nøgenfotos for at gøre modstand mod DDR-regimet.

At afklare begrebet »modstand« er svært, især når denne modstand finder sted mod fædrelandet og ikke mod en (decideret) besættelsesmagt. En sådan afklaring er heller ikke nødvendig i denne sammenhæng. Men for at en handling kan kaldes for modstand, så skal den være udført med en bevidsthed om at handlingen kan få konsekvenser for styrets beståen. Den nøgne krop udgjorde ikke en trussel mod DDR-socialismen.

I forbindelse med Die nackte Republik-katalogets forord af Klaus Honnef skrev Politikens Juel Larsen d. 6.11.1993 en polemik. Juel Larsen mener, at Honnef ser fotoudstillingen som en slags dokumentation for frihedslængsel og ønske om revolution og opstand i det tidligere DDR. Polemikken er søgt. DDR-borgeren kan nemlig godt have søgt efter det paradisiske fjerne og ønsket at holde en pause fra den indsnævrede hverdag ved at sol- og nøgenba-

de eller tage fotografier af hinanden uden tøj på, men det kan de da godt have gjort, uden at disse »frihedslængsler« har været identiske med ønsket om revolution eller opstand. Alle mennesker kan have frihedslængsler, som føles opfyldt for en stund ved for eksempel at holde ferie og rejse væk uden at ønske et andet samfund. Desuden er det vigtigt at huske den tradition, som FKK har i Tyskland. Mange af DDR-borgerne har formentlig som børn eller unge dyrket og holdt af denne specielle kropsudfoldelse og har alene af den grund fundet en måske »regressiv«, men også rekreativ funktion i FKK'en. FKK har formentlig, som tidligere nævnt, hentet inspiration i vestens nudistbevægelser, der ligeledes havde en opblomstringstid i 1960'erne.

DDR-regimet havde en ubenyttet mulighed for at legitimere FKK teoretisk i arbejdersportsbevægelsens dyrkelse af den nøgne krop. Det ville have været oplagt, når det sammenholdes med sportens legitimering i samme arbejderbevægelse. Men regimet valgte på dette område at lade, som om FKK-livet ikke eksisterede og derfor heller ikke skulle legitimeres. Negligeringen gjaldt de private handlinger, men ikke den erotiske offentlige sfære. Her eksisterede grænsen. Ved offentliggørelse af erotisk litteratur eller billeder førte det til Stasi-retshandlinger. Undtaget var dog det for alle tilgængelige tidsskrift *Magazin*, og enkelte afsnit i fagtidsskrifter for de dertil hørende foreningers medlemmer. Denne på en gang både forbuds- og blåstempling kan tolkes som regimets forsøg på at kontrollere borgernes adgang og forhold til erotisk materiale.

FKK efter genforeningen

Efter Tysklands genforening i oktober 1990 er frikropskulturen ironisk nok blevet

begrænset af det »frie vestens« indtrængen på de tidligere østtyske strand- og ind-søbredder. »Det begyndte med klagerne. Klagerne over at »vest-tyske« nudister bevægede sig frimodigt rundt såvel til lands som til vands. Og vel at mærke ikke klager fra »østtyske« strandgæster, men fra eksempelvis polakker og andre vesttyskere. »Østtyskere« med respekt for sig selv, genforeningen og muligheden for at se den store verden, var nemlig for længst draget til Mallorca og Rimini«. ¹⁵

Det kan undre, at østtyskerne i så stor stil har råd til charterferier. ¹⁶ Som på alle andre områder i samfundet er det tidligere DDR også på det kropskulturelle område, både hvad gælder sporten, ferien og fri-

kropskulturen, blevet underlagt vesttysker-nes normer, vaner og regler. Magazin-redaktøren udtrykker det på følgende måde i »Die nackte Republik-kataloget«: »Flugs und im vorausweisenden Behorsam Wurdin in einigen postsozialistischen Erholungsorten neue Badeordnungen geschrieben und die FKK-Apartheid wiederhergestellt. Die Lebenswelt bleibt hinter der realen Bilderwelt der Illustrierten im geeinten Deutschland Zurück.«

Turistchefen erklærede bestemte områder for Tekstil-zoner. »Et vist frisind er der dog plads til: Man må godt være topløs – det gælder også herrer – i tekstil-zonerne. Men aldrig, aldrig, aldrig bundløs.« ¹⁷

Noter

1. Simone Jessen: Kinder- og Jugendsport ... s. 4. Citatet er fra Dieter Ehrlich: *Die DDR Breiten- und Spitzensport*. Kopernikus Verlag, München 1981, s. 9
2. Körperkultur und Sport in der DDR s. 39
3. Søren Damkjær: *The Unification of the German sportssystem* s10: I 1992 var kun 8% af den voksne østtyske befolkning medlem af en idrætsorganisation.
4. Peter Arentzen: *Den tyske Weimarrepublik arbejdersportsbevægelse-lederes teoretiske overvejelser om sporten og arbejdersportbevægelsen* s65. For nærmere oplysninger om Weimarrepublikkens arbejdersportsbevægelse se samme s. 42-75
5. Udo Pini: *Leibeskult und Liebeskitsch Erotik im Dritten Reich* s. 100
6. ibid s. 150
7. ibid s. 99
8. *Die Kultur unseres Jahrhunderts 1933-1945* s. 147f
9. Oliver König: *Nacktheit Soziale Normierung und Moral* s. 215
10. *Die nackte Republik Aktfotografien von Amateuren aus 40 Jahren Alltag im Osten*, Magazin Apezial Nr. 1. Backmanns indlæg.
11. Søren Damkjær: *Die nackte Republik* s. 2
12. Das Magazin er en blanding af højglitterære artikler og nøgenfotos, som vi kender dem fra 50ernes nudistblade Oplaget var på 500.000 indtil genforeningen, hvor det sank til 100.000. Opfordringen til at indsende fotografierne blev givet i 1991. Udstillingen var på Stadtbibliothek Mitte, Breitestrasse, Berlin. Juel Larsen, Politiken d. 6. nov. 1993.
13. Roland Barthes: *Det lyse kammer Bemærkninger om fotografiet* s. 95. Barthes giver en detaljeret gennemgang af, hvilke funktioner et fotografi egentlig behersker.
14. Die nackte Republik (Backmanns indlæg)
15. *Freie Körperkultur – eller hva’* af JKL i Weekendavisen 14.-20. august 1992.
16. Det har ikke været muligt at undersøge kildegrundlaget for artiklen, da JKL er gået bort, Weekendavisen har ikke kunnet være behjælpelig.
17. *Freie Körperkultur – eller hva’*

Litteraturliste

- Arentzen, Peter: *Den tyske Weimarrepublikks arbejdersportsbevægelse-lederes teoretiske overvejelser om sporten og arbejdersportsbevægelsen*. Speciale i historie ved Københavns Universitet. Sommeren 1986
- Barthes, Roland: *Det lyse kammer Bemærkninger om fotografiet*, Politisk Revy, København 1993
- Damkjær, Søren: *Die nackte Republik*. Upubliceret noter, CIF, 1994.
- Damkjær, Søren: *The Unification of the German sports systems*. University of Copenhagen 1993
- Freie Körperkultur – eller hva'*, af JKL i Weekendavisen 14.-20. august 1992
- Jessen, Simone: *Kinder- und Jugendsport innerhalb der sozialistischen Körperkultur und Sport in der ehemaligen DDR*. Upubliceret Hit 3 opgave ved CIF, 1993
- Die Kultur unseres Jahrhunderts 1933-1945*, ECON Verlag, Düsseldorf, 1991
- Oliver König: *Nacktheit Soziale Normierung und Moral*, Westdeutscher Verlag, 1990
- Körperkultur und Sport in der DDR Gesellschaftswissenschaftliches Lehrmaterial*. Sportverlag Berlin, 1982
- Die nackte Republik* Aktfotografien von Amateuren aus 40 Jahren Alltag im Osten, Magazin Spezial Nr.1, Tidsskriftet Das Magazin, Berlin, 1993
- Pini, Udo: *Leibeskult und Liebeskitsch Erotik im Dritten Reich*, Klinkhardt & Biermann, München, 1992